

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**Національний авіаційний університет**

Факультет економіки та бізнес-адміністрування

Кафедра фінансів, обліку та оподаткування

УЗГОДЖЕНО
В.о.декана ФЕБА

 Світлана ПЕТРОВСЬКА
 «18» 12 2023 р.
ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з навчальної роботи

 Анатолій ПОЛУХІН
 «20» 12 2023 р.


Система менеджменту якості

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«Контролінг»

Освітньо-професійна програма: «Облік і аудит»

Галузь знань: 07 «Управління та адміністрування»

Спеціальність: 071 «Облік і оподаткування»

Форма навчання	Сем.	Усього (год. / кредитів ECTS)	ЛКЦ	ПР.З	Л.З	СРС	ДЗ / РГР / К.р	КР / КП	Форма сем. контролю
Денна	8	120/ 4,0	36	24	–	60	-	-	Диф.залік – 8 с.

Індекс: НБ-6-071/21 – 3.15

СМЯ НАУ РП 11.01.09–01–2023



Система менеджменту якості.
Робоча програма
навчальної дисципліни
«Контролінг»

Шифр
документа

СМЯ НАУ
РП11.01.09-01-2023

Стор.2 із 14

Робочу програму навчальної дисципліни «Контролінг» розроблено на основі освітньо-професійної програми «Облік і аудит», навчальних та робочих навчальних планів № НБ-6-071/21, № РБ-6-071/23 підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «Бакалавр» за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» та відповідних нормативних документів.

Робочу програму розробив
професор кафедри фінансів,
обліку та оподаткування, д.е.н.: Ніна ОВСЮК

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні випускової кафедри освітньо-професійної програми «Облік і аудит», спеціальності 071 «Облік і оподаткування» – кафедри фінансів, обліку та оподаткування, протокол № 15 від «20» 10 2023 р.

Гарант освітньо-професійної програми Інна АФАНАС'ЄВА

Завідувач кафедри Тетяна КОСОВА


Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні науково-методично-редакційної ради факультету економіки та бізнес-адміністрування, протокол № 3 від «03» 11 2023 р.

Голова НМРР Анатолій ГОФАНЧУК

Рівень документа – 3б


Плановий термін між ревізіями – 1 рік

Контрольний примірник

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Контролінг»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 11.01.09–01–2023
		Стор. 3 із 14	

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Пояснювальна записка	4
1.1. Місце, мета, завдання навчальної дисципліни	4
1.2. Результати навчання, які дає можливість досягти навчальна дисципліна	4
1.3. Компетентності, які дає можливість здобути навчальна дисципліна	5
1.4. Міждисциплінарні зв'язки	6
2. Програма навчальної дисципліни	6
2.1. Зміст навчальної дисципліни	6
2.2. Модульне структурування та інтегровані вимоги до кожного модуля	6
2.3. Тематичний план	9
3. Навчально-методичні матеріали з дисципліни	10
3.1. Методи навчання	10
3.2. Рекомендована література (базова і допоміжна)	10
3.3. Інформаційні ресурси в Інтернет	11
4. Рейтингова система оцінювання набутих здобувачем вищої освіти знань та вмінь	12

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Контролінг»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 11.01.09–01–2023
		Стор. 4 із 14	

ВСТУП

Робоча програма (РП) навчальної дисципліни «Контролінг» розроблена на основі «Методичних рекомендацій до розроблення і оформлення робочої програми навчальної дисципліни денної та заочної форм навчання», затверджених наказом ректора від 29.04.2021 № 249/од, та відповідних нормативних документів.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Місце, мета, завдання навчальної дисципліни.

Дана навчальна дисципліна є теоретичною та практичною основою сукупності знань та вмінь, що формують профіль фахівця в галузі обліку, аудиту, контролю, аналізу, оподаткування.

Метою викладання дисципліни «Контролінг» є оволодіння здобувачами вищої освіти базовими теоретичними знаннями та набуття практичних навичок із організації та ведення контролінгу на підприємстві, підготовки інформації про його діяльність та її використання для прийняття управлінських рішень.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є:


- вивчення принципів та методів контролінгу, його ролі в управлінні підприємством;
- визначення витрат суб'єкта господарювання як об'єктів контролінгу;
- розроблення бюджетів як інструментів оперативного контролінгу;
- обґрунтування управлінських рішень в контролінгу;
- набуття теоретичних знань та практичних навичок застосування методичного інструментарію стратегічного контролінгу;
- засвоєння особливостей контролінгу інвестиційних проектів.

1.2. Результати навчання, які дає можливість досягти навчальна дисципліна.

ПРН3. Визначати сутність об'єктів обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування та розуміти їх роль і місце в господарській діяльності.

ПРН4. Формувати й аналізувати фінансову, управлінську, податкову і статистичну звітність підприємств та правильно інтерпретувати отриману інформацію для прийняття управлінських рішень.

ПРН5. Володіти методичним інструментарієм обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування господарської діяльності підприємств.

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Контролінг»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 11.01.09–01–2023
		Стор. 5 із 14	

ПРН6. Розуміти особливості практики здійснення обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування діяльності підприємств різних форм власності, організаційно-правових форм господарювання та видів економічної діяльності.

ПРН8. Розуміння організаційно-економічний механізм управління підприємством та оцінювати ефективність прийняття рішень з використанням обліково-аналітичної інформації.

ПРН17. Вміти працювати як самостійно, так і в команді, проявляти лідерські якості та відповідальність у роботі, дотримуватися етичних принципів, поважати індивідуальне та культурне різноманіття.

ПРН18. Аналізувати розвиток систем, моделей і методів бухгалтерського обліку на національному та міжнародному рівнях з метою обґрунтування доцільності їх запровадження на підприємстві.

1.3. Компетентності, які дає можливість здобути навчальна дисципліна.

1.3.1. Інтегральна компетентність:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми під час професійної діяльності у сфері обліку, аудиту та оподаткування або в процесі навчання, що передбачає застосування теорії та методів економічної науки і характеризується комплексністю й невизначеністю умов.

1.3.2. Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК2. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК3. Здатність працювати в команді.


ЗК4. Здатність працювати автономно

1.3.3. Спеціальні (фахові) компетентності:

ФК2. Використовувати математичний інструментарій для дослідження соціально економічних процесів, розв'язання прикладних завдань в сфері обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування.

ФК3. Здатність до відображення інформації про господарські операції суб'єктів господарювання в фінансовому та управлінському обліку, їх систематизації, узагальнення у звітності та інтерпретації для задоволення інформаційних потреб осіб, що приймають рішення.

ФК13. Виявляти здатність до сприйняття інформації про взаємодію суб'єктів господарювання різних видів економічної діяльності та її відображення в обліку, фінансовій, податковій та статистичній звітності.

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Контролінг»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 11.01.09-01-2023
		Стор. 6 із 14	

1.4. Міждисциплінарні зв'язки.

Навчальна дисципліна «Контролінг» базується на знаннях наступних дисциплін: «Економіко-математичні методи в обліку та аналізі», «Бізнес планування та бюджетування», «Бухгалтерський облік (загальна теорія)», «Фінансовий облік I», «Фінансовий облік II», «Звітність підприємства», «Управлінський облік» .

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Зміст навчальної дисципліни

Навчальний матеріал дисципліни структурований за модульним принципом і складається з двох навчальних модулів, а саме:

– навчального модуля № 1 «Теоретичні та методичні основи концепції контролінгу»;

– навчального модуля № 2 «Організаційно-методичні засади формування системи контролінгу на підприємстві», кожен з яких є логічною завершеною, відносно самостійною, цілісною частиною навчальної дисципліни, засвоєння якої передбачає проведення модульної контрольної роботи та аналіз результатів її виконання.

2.2. Модульне структурування та інтегровані вимоги до кожного модуля

Модуль № 1 «Теоретичні та методичні основи концепції контролінгу»


Інтегровані вимоги модуля №1:

знати:

- теоретичні аспекти, пов'язані з концепцією контролінгу;
- систему економічних розрахунків, яка використовується у контролінгу;
- механізм реалізації, функції системи контролінгу;
- методики контролю і аналізу відхилень фактичних результатів від намічених цілей.

вміти:

- аналізувати результати діяльності суб'єкта господарювання, зіставляти їх із факторами впливу зовнішнього і внутрішнього середовища;
- визначати перспективи розвитку суб'єкта господарювання;

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Контролінг»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 11.01.09–01–2023
		Стор. 7 із 14	

- аналізувати і структурувати проблеми суб'єкта господарювання;
- формувати обґрунтовані рішення;
- оволодіти методологією оперативного і стратегічного контролінгу в практичній роботі.

Тема 1. Сутність, задачі, функції контролінгу.

Сутність та мета контролінгу. Функції контролінгу. Етапи формування і розвитку контролінгу. Роль контролінгу в системі управління підприємством. Взаємозв'язок контролінгу з іншими функціями управління підприємством. Види контролінгу. Сутність стратегічного і оперативного контролінгу. Роль контролінгу в контурі управління. Управлінський облік як основа контролінгу.

Тема 2. Витрати як об'єкт контролінгу.

Поняття витрат підприємства. Класифікація витрат підприємства. Нормативні джерела, що характеризують визнання, оцінку, формування витрат суб'єкта господарювання та їх відображення у звітності. Принцип класифікації витрат в контролінгу: різні витрати для різних цілей. Поведінка витрат. Аналіз взаємозв'язку «витрати – обсяг - прибуток». Маржинальний аналіз. Маржинальність продукції.

Тема 3. Розробка бюджетів як інструмент оперативного контролінгу.

Сутність бюджетування, основні функції і завдання. Принципи бюджетування. Стадії бюджетного процесу. Методики бюджетування. Система бюджетів на підприємстві. Гнучке бюджетування. Бюджетний контроль. Методи аналізу відхилень на основі гнучкого бюджету. Методика розрахунку відхилень.

Тема 4. Економічне обґрунтування управлінських рішень в контролінгу.

Поняття і типи управлінських рішень. Підходи науковців до визначення терміна «управлінське рішення». Класифікація управлінських рішень. Методи прийняття управлінських рішень. Фази прийняття і реалізації управлінських рішень. Типи операційних рішень. Аналіз і вибір альтернативних варіантів. Контроль ефективності управлінських рішень. Аспекти методів оцінки ефективності реалізації управлінських рішень.



Модуль № 2 «Організаційно-методичні засади формування системи контролінгу на підприємстві»

Інтегровані вимоги модуля №2:

знати:

- сучасні підходи до побудови системи контролінгу на підприємстві;
- інноваційні концепції стратегічного контролінгу;
- методичний інструментарій стратегічного контролінгу;
- методики інвестиційного аналізу.

вміти:


- реалізовувати створення служби контролінгу на підприємстві;
- проводити діагностику фінансово-господарського стану підприємства;
- застосовувати специфічні методи контролінгу в аналітичній роботі;
- планувати заходи з підвищення ефективності виробництва;
- здійснювати координацію і інтеграцію оперативних планів по різних бізнес-процесах та узгодження їх зі стратегічним планом розвитку підприємства.

Тема 1. Місце служби контролінгу в організаційній структурі підприємства.

Формування системи контролінгу. Основні підходи до створення служби контролінгу. Основні завдання служби контролінгу на підприємстві. Забезпечення ефективності системи контролінгу на підприємстві. Структура і склад служби контролінгу. Оптимізація інформаційних потоків на підприємстві як підґрунтя повноцінного функціонування служби контролінгу. Можливі варіанти опору впровадженню контролінгу. Фактори, що сприяють і перешкоджають впровадженню контролінгу.

Тема 2. Стратегічний контролінг як підсистема стратегічного управління.

Стратегічний контролінг та його роль у вирішенні ключових проблем, що виникають у процесі стратегічного управління. Завдання стратегічного контролінгу на підприємстві. Система збалансованих показників. Balanced Scorecard. Теорія обмежень. Theory of Constraints. Стандарт якості шість сигма. Six Sigma Quality Standard. Стратегічне картографування. Strategy Maps. Перспективи розвитку підприємства за системою Strategy Maps. Практичні рекомендації щодо використання стратегічних карт.

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Контролінг»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 11.01.09-01-2023
		Стор. 9 із 14	

Тема 3. Методичний інструментарій стратегічного контролінгу.


Бенчмаркінг. Практичне застосування бенчмаркінгу. Етапи бенчмаркінгу. Концепція управління вартістю. Функціонально-вартісний аналіз. Методологія функціонально-вартісного аналізу. Портфельний аналіз. Мета портфельного аналізу. АВС-аналіз та методика його проведення. XYZ-аналіз, його переваги та недоліки. Етапи проведення XYZ-аналізу. SWOT-аналіз та його особливості.

Тема 4. Контролінг інвестиційних проектів.

Сутність інвестицій та інвестиційних проектів. Концептуальні підходи до трактування сутності інвестицій. Класифікація інвестицій. Особливості контролінгу інвестиційних проектів. Основні завдання контролінгу інвестиційних проектів. Етапи процесу створення системи «контролінг інвестицій». Організаційне забезпечення реалізації механізму контролінгу інвестиційних проектів. Система економічних розрахунків, яка використовується в інвестиційному контролінгу. Формування інвестиційного портфеля підприємства та оцінювання його ефективності.

2.3. Тематичний план.

№ пор	Назва теми (тематичного розділу)	Обсяг навчальних занять (год.)								
		Денна форма навчання				Заочна форма навчання				
		сього	Лекції	Лаб./практ. заняття	СРС	сього	Лекції	Лаб./практ. заняття	СРС	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Модуль №1 «Теоретичні та методичні основи концепції контролінгу»										
8 семестр										
1.1	Сутність, задачі, функції контролінгу	12	2 2	2	6					
1.2	Витрати як об'єкт контролінгу	14	2 2	2 2	6					
1.3	Розробка бюджетів як інструмент оперативного контролінгу	12	2 2	2	6					
1.4	Економічне обґрунтування управлінських рішень в контролінгу	14	2 2	2 2	6					
1.5	Модульна контрольна робота №1	8	2	-	6					
Усього за модулем №1		60	18	12	30					

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Контролінг»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 11.01.09–01–2023
		Стор. 10 із 14	

Модуль №2 «Організаційно-методичні засади формування системи контролінгу на підприємстві»								
2.1	Місце служби контролінгу в організаційній структурі підприємства	8 семестр						
		12	2 2	2	6			
2.2	Стратегічний контролінг як підсистема стратегічного управління	12	2 2	2 2	6			
2.3	Методичний інструментарій стратегічного контролінгу	12	2 2	2 2	6			
2.4	Контролінг інвестиційних проектів	12	2 2	2	6			
2.6	Модульна контрольна робота №2	6	2	-	6			
Усього за модулем №2		60	18	12	30			
Усього за навчальною дисципліною		120	36	24	60			

3. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ З ДИСЦИПЛІНИ

3.1. Методи навчання

При вивченні навчальної дисципліни використовуються наступні методи навчання: лекції-бесіди, навчальна дискусія, проблемне навчання, лекція візуалізація, технологія дистанційного навчання, практико-орієнтоване навчання.

3.2. Рекомендована література


Базова література

3.2.1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>

3.2.2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

3.2.3. Міжнародні стандарти аудиту. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhнародni-standarti-audit>

3.2.4. Зоріна О.І., Чебанова О.П., Волохов В.А. Навчально-методичний посібник для самостійної роботи студентів з дисципліни «Контролінг». Х.: УкрДУЗТ, 2022. 120 с.

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Контролінг»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 11.01.09–01–2023
		Стор. 11 із 14	

3.2.5. Маркіна І.А., Таран-Лала О.М., Гунченко М.В. Контролінг для менеджерів. Навч. посіб. 2023. 304 с.

3.2.6. Птащенко Л.О., Сержанов В.В. Фінансовий контролінг. Навч. посіб. 2021. 344 с.

3.2.7. Голей Ю.М. Взаємозв'язок антикризового менеджменту та контролінгу в системі управління підприємством. *Економічний простір*. 2023. № 183. С. 46-50.

3.2.8. Ніколаєв І. В., Коваль Л. А., Василенко Д. В. Контролінг у системі управління підприємствами АПК. *Ефективна економіка*. 2021. № 1. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8580>.

Допоміжна література

3.2.9. Давидович І.Є. Контролінг. Навч. посіб. К.: ЦУЛ. 2019. 552 с.

3.2.10. Управлінський облік: підручник / Г. О. Партин, А. Г. Загородній, А. І. Ясінська, Т. І. Воскресенська, Н. О. Микитюк. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2023. 672 с.

3.2.11. Пілецька С. Т., Копча Ю. Ю., Камишна С. Ю. Контролінг в системі антикризового управління. *Економічний вісник Донбасу*. 2022. № 1 (67). С. 52–58.

3.2.12. Побережна З. М. Контролінг як інструмент формування та реалізації конкурентоспроможної бізнес-моделі авіапідприємства на конкурентних ринках. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2020. Том 31 (70). № 4. С. 146-152.

3.2.13. Попова Н. І., Єригіна Л. В., Шапорова З. Є. Актуальність застосування інструментів стратегічного контролінгу в антикризовому управлінні у корпораціях холдингового типу. *Соціально-економічний та гуманітарний журнал Красноярського ДАУ*. 2021. Вип. 4 (22). С. 50-62.

3.3. Інформаційні ресурси в Інтернеті


3.3.1. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>

3.3.2. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://www.mof.gov.ua/>

3.3.3. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. URL: <http://sfs.gov.ua/>

3.3.4. Офіційний сайт Державної податкової служби України. URL: <https://tax.gov.ua/>

3.3.5. Офіційний сайт Спілки аудиторів України. URL: <http://spilka-audit.org.ua/>

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Контролінг»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 11.01.09–01–2023
		Стор. 12 із 14	

4. РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАБУТИХ ЗДОБУВАЧЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ

4.1. Оцінювання окремих видів виконаної здобувачем вищої освіти навчальної роботи здійснюється в балах відповідно до табл. 4.1.

Таблиця 4.1

Вид навчальної роботи	Мак кількість балів		Вид навчальної роботи	Мак кількість балів	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
8 семестр					
Модуль № 1 «Теоретичні та методичні основи концепції контролінгу»			Модуль № 2 «Організаційно-методичні засади формування системи контролінгу на підприємстві»		
Розв'язання ситуаційних задач, відповіді на теоретичні питання, тощо під час аудиторної роботи на практичних заняттях	24	-	Розв'язання ситуаційних задач, відповіді на теоретичні питання, тощо під час аудиторної роботи на практичних заняттях	24	-
Виконання експрес- контрольних робіт та тестових завдань	12		Виконання експрес- контрольних робіт та тестових завдань	12	
<i>Для допуску до виконання модульної контрольної роботи №1 здобувач має набрати не менше</i>	<i>22 бали</i>	<i>-</i>	<i>Для допуску до виконання модульної контрольної роботи №2 здобувач має набрати не менше</i>	<i>22 бали</i>	<i>-</i>
Виконання модульної контрольної роботи №1	14	-	Виконання модульної контрольної роботи №2	14	-
Усього за модулем №1	50	-	Усього за модулем №2	50	-
Усього за модулями №1, №2				100	-
Усього за дисципліною				100	

Залікова рейтингова оцінка визначається (в балах та за національною шкалою) за результатами виконання всіх видів навчальної роботи протягом семестру.

4.2. Виконані види навчальної роботи зараховуються здобувачеві вищої освіти, якщо він отримав за них позитивну рейтингову оцінку.



Система менеджменту якості.
Робоча програма
навчальної дисципліни
«Контролінг»

Шифр
документа

СМЯ НАУ
РП 11.01.09-01-2023

Стор. 13 із 14

4.3. Сума рейтингових оцінок, отриманих здобувачем вищої освіти за окремі види виконаної навчальної роботи, становить поточну модульну рейтингову оцінку, яка заноситься до відомості модульного контролю.

4.4. Підсумкова семестрова рейтингова оцінка, перераховується в оцінку за національною шкалою та шкалою ECTS.

4.5. Підсумкова семестрова рейтингова оцінка в балах, за національною шкалою та шкалою ECTS заноситься до заліково-екзаменаційної відомості, навчальної картки та залікової книжки здобувача вищої освіти, наприклад, так: **92/Відм./А, 87/Добре/В, 79/Добре/С, 68/Задов./D, 65/Задов./Е** тощо.

4.6. Підсумкова рейтингова оцінка з дисципліни дорівнює підсумковій семестровій рейтинговій оцінці. Зазначена підсумкова рейтингова оцінка з дисципліни заноситься до Додатку до диплома.